

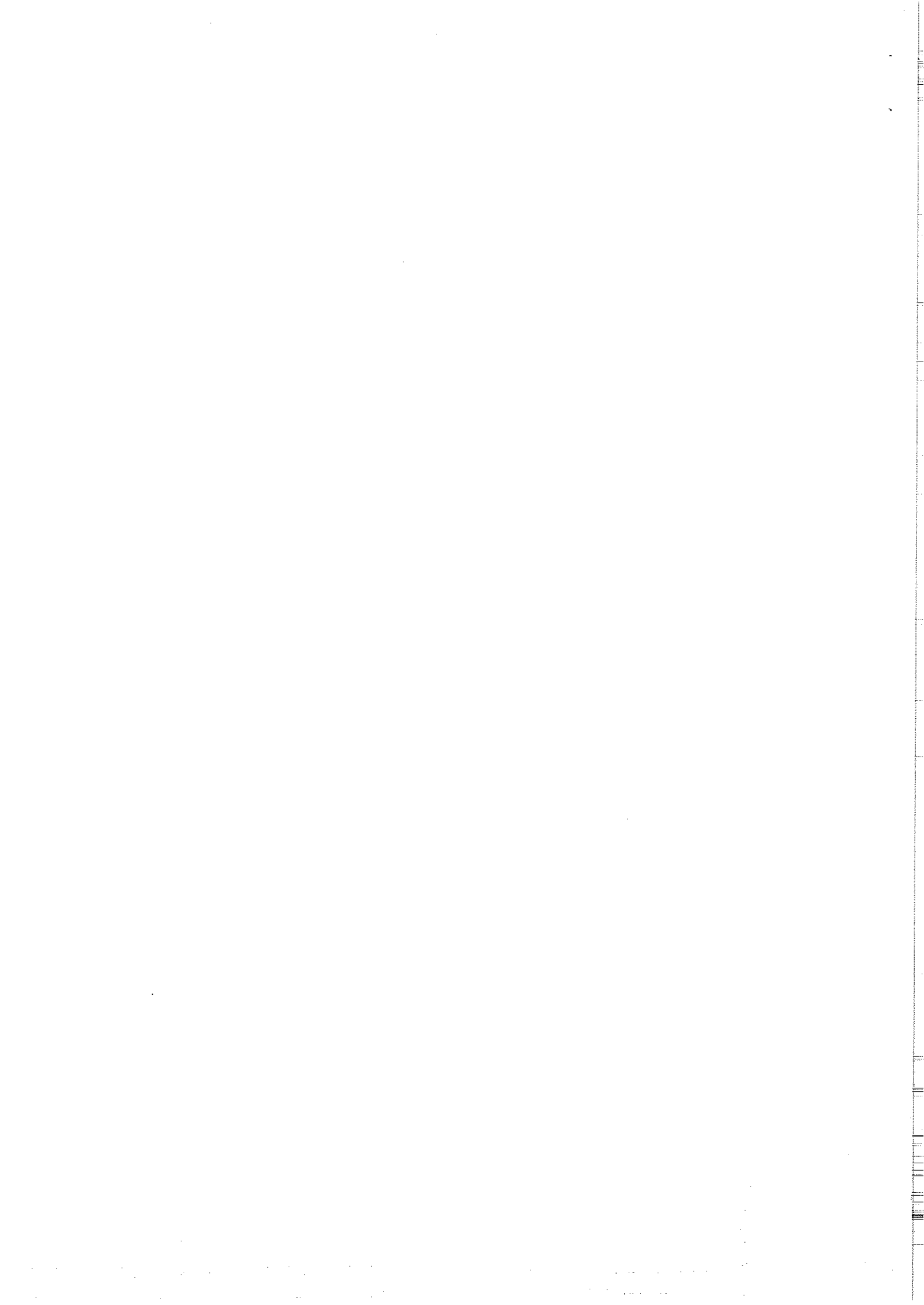
SPÖKPIRATEN

FILMHANDLEDNING

En filmhandledning utgiven av Svenska Filminstitutet.

Filmen distribueras av Svenska Filminstitutet,
Box 27126, 102 52 Stockholm. Telefon 08-665 11 00.

Spökpiraten

Filmhandledning av Ragnar Berthling och Klas Viklund

Den här filmhandledningen vänder sig till dig som ska se filmen *Spökpiraten* tillsammans med en grupp elever på mellanstadienivå. Filmen är gjord av den Québec-kanadensiske regissören Roger Cantin. *Spökpiraten* är Roger Cantins fjärde långfilm. Han har också arbetat med tecknad film och gjort ett trettiotal kortfilmer. Det kan vara intressant att nämna att filmens dialog är på franska och att den övervägande delen av Québecs 6 miljoner invånare har franska som modersmål.

Filmens handling

Tolvårige Olivier bor med sin familj och sin yngre bror Laurent i en liten stad i Québec i östra Kanada. Filmens ramhandling utgörs av att Olivier i ett polisförhör berättar om ett märkvärdigt äventyr som han och hans kamrater upplevt. Polisen vill veta varför Olivier och hans kamrater brutit sig in ett övergivet hus. Olivier försöker övertyga poliserna om att det i detta hus finns en magisk dörr till en annan dimension i tid och rum där Olivier och hans kamrater deltagit i ett fantastiskt sjörövaräventyr.

Den historia som Olivier berättar för poliserna tar gestalt inför våra ögon: Olivier sitter i sitt klassrum och dagdrömmer kring en bild ur piratfilmen *Slaghöken* (*The Sea Hawk*, 1940) som finns återgiven i en bok. Uppfylld av tanken på pirater tycker sig Olivier se ett antal sjörövare på skolgården. När klassens uppmärksamhet riktas mot de förmodade piraterna på gården avslöjas att två pojkar som sitter vid klassrumsfönstret fuskar med mattetalen.

På väg hem från skolan blir Olivier jagad av de fuskande klasskamraterna, Benoît Painchaud och Claude Petit. Olivier gömmer sig på bakgården till ett övergivet hus, som för ett par hundra år sedan fungerade som värdshus. Där möter Olivier en besynnerlig man, klädd som en 1700-talspirat. Mannen presenterar sig som Philippe Ambroise Dubuc de Beauchêne, känd och fruktad som Svarta Tanden. Han påstår sig vara ett spöke, död sedan 250 år.

För att övertyga Olivier om sitt övernaturliga väsen tar Philippe fram sitt svärd och skär av sitt huvud som han placerar på en tunna. Det avhuggna huvudet börjar sedan berätta spökipiratens märkliga historia.

För 250 år sedan fick Philippe i uppdrag av sin farbror att i ett kloster hämta ett nådebrev som skulle ge farbrodern syndernas förlåtelse. På sin väg till klostret besöker Philippe ett värdshus där han förälskar sig i en förföriskt vacker servitris. Under besöket blir Philippe förgiftad och vaknar som spöke. Han är övertygad om att det är värdshusflickan som förgiftat honom.

På värdshuset gömmer sig tre grymma mördare, El Diablo, Cachiporra och Moribundo. De är utsända för att döda Philippe på uppdrag av sjörövarkaptenen Monbars, ärkefiende till Philippes farbror. Innan de hinner sätta planerna i verket blir även mördarna förgiftade och förvandlade till spöken.

Resultatet av den misslyckade hämtningen av nådebrevet blir att varken Philippes eller hans farbrors själ har fått vila i frid. En förbannelse gör att Philippe vart hundra år måste återvända till platsen för händelserna för att försöka rätta till sitt misstag. Denna förbannelse kan bara lösas om Philippe får hjälp av någon som är född på samma dag som han själv.

Olivier råkar vara rätt person att hjälpa Philippe. Oliviers uppgift blir att stjäla nådebrevet som finns i ett rör av guld som förvaras på ortens klostermuseum. Spöken kan nämligen inte ta i magiska föremål. Så snart Philippe lämnat brevet vidare till sin farbror ska Philippe bli löst från förbannelsen.

Olivier inbjuder piraten Philippe att följa med hem. Där väntar familjen och vännerna med ett överraskningskalas. Klasskamraterna Benoît Painchaud och Claude Petit besöker kalaset och ber om ursäkt för att de trakasserat Olivier. Spökipiraten försöker hålla sig gömd, men lillebrodern Laurent finner honom och blir omedelbart förtrolig med piraten.

Nästa dag gör Olivier ett besök på klostermuseet för att hämta guldröret. Till sin hjälp har han klasskamraten Hélène Lafleur. Medan Hélène distraherar den munk som guidar dem i museet tar Olivier guldröret. Gömda i museet finns El Diablo och hans män. De har tidigare försökt stjäla guldröret utan att lyckas greppa det magiska föremålet.

Spökpiraten Philippe och Olivier kidnappas av El Diablo och hans män. Laurent tar upp jakten på sin storebror och får hjälp av Oliviers klasskamrater Benoît Painchaud, Claude Petit, Hélène Lafleur och Carole Bonin.

Barnen följer spåren efter Philippe och Olivier till ödehuset där de hittar en magisk dörr. När barnen öppnar dörren finner de sig stående på en strand på Kuba i mitten av 1700-talet. På stranden hittar de Philippe, lämnad att dö, nedgrävd i sanden med bara huvudet stickande upp ur sanden.

Barnen och spökpiraten fortsätter tillsammans jakten på El Diablo och hans män. Barnen ser hur de tre männen tar med sig Olivier i en roddbåt ut till ett sjörövarskepp som ligger förankrat i en vik. Ombord på fartyget kräver kapten Monbars att Olivier ska lämna ifrån sig nådebrevet. Olivier vägrar.

Barnen och spökpiraten tar sig ombord på sjörövarskeppet. Där möter Philippe den vackra servitrisen från världshuset. Hon heter Evelyn och är dotter till sjörövarkaptenen Monbars. Det visar sig att hennes avsikt aldrig var att förgifta Philippe. Giftet var enbart avsett för El Diablo och hans män.

Barnen försöker skrämma Monbars och hans sjörövare genom att använda en medhavd kassetbandspelare för att spela hårdrock på högsta volym. Piraterna flyr i tron att onda andar intagit skeppet. Kapten Monbars lyckas dock tillfångata Philippe och barnen. Philippe erbjuder Monbars nådebrevet i utbyte mot att Monbars skonar barnens liv. När guldrörets sigill bryts kommer en blå ande ut ur röret och tar med sig kapten Monbars till skyn.

Philippe och Evelyn förenas och tar farväl av barnen vid den magiska dörren. Philippe ger Laurent en påse juveler som förskottsbetalning för att Laurent ska skriva en roman om honom och hans liv. När barnen är tillbaka i ödehuset grips de av polisen, anklagade för inbrott och stölden på klostermuseet. Laurent använder förskottet på romanen för att betala borgen så att Olivier och de andra barnen släpps fria.

Spökpiraten Philippe lämnar nådebrevet vid sin farbrors grav. "Det var inte för tidigt, din odåga!", säger farbrodern när han sträcker upp en hand ur graven och tar emot brevet.

Efter filmen

Inled gärna samtalet efter filmen med en stunds personlig eftertanke. Uppmuntra eleverna att samla sina tankar kring en central scen i filmen som gjort starkt intryck på dem. Be dem fundera över varför de valde just den scenen. Kunde de känna igen sig i filmen? Fanns det scener som lockade till skratt? Vilka var de mest spännande ögonblicken? Fanns det någonting som var otäckt? Var det något i filmen som var svårt att förstå? Att ägna några minuter åt denna personliga förberedelse gör att alla i gruppen lättare kan ta aktiv del i samtalet.

En magisk verklighet

Det finns många böcker och filmer som berättar om hur barn hittar passager till magiska världar. I C. S. Lewis berättelser om landet Narnia utgör ett mystiskt klädskaap porten till en annan verklighet. Alan Garner skildrar i sin bok *Ellidor – det gyllene landet* hur några ungdomar via en kyrkoruin finner vägen till en magisk värld. Bland de svenska författare som skrivit om samma tema märks framför allt Astrid Lindgren med *Mio, min Mio*. Dagens unga biopublik är förtrolig med resor i tid och rum efter att ha sett filmer som den amerikanska *Tillbaka till framtiden*, i regi av Robert Zemeckis, eller den danska *Miraklet i Valby*, i regi av Åke Sandgren.

- Använd filmen *Spökipiraten* för att diskutera hur filmens och litteraturens beskrivningar av hur verkligheten brukar förhålla sig till olika magiska världar. Försök att göra skillnaderna tydliga genom att ta fram motsatserna: "Vardagen är grå och trist – den magiska världen är farlig och spännande." Fundera över vilken roll barnen har i vardagen och vilken roll de intar i den magiska världen. Hur förändras barnen i mötet med den magiska världen? Vad har den magiska världen som vardagen saknar? På vilket sätt kompletterar vardagen och den magiska världen varandra?
- Vilka gemensamma drag kan ni finna hos de magiska världar som ni läst om i böcker eller sett på film? Hur är passagen mellan de båda världarna utformad? Vilka uppgifter brukar barnen bli indragna i när de hamnar i den magiska verkligheten? Är allting möjligt att utföra, bara för att berättelsen utspelar sig i en magisk dimension? Fundera över vilka begränsningar och regler som styr den magiska världen.

Att skapa spänning

Spökpiraten är en äventyrsfilm som på ett högaktningsfullt sätt skämtar med de klassiska piratfilmerna från 1940-talet. Filmen är spännande och medryckande, utan att vara särskilt våldsam. Här finns den klassiska kampen mellan ont och gott, skildrad genom mötet mellan den relativt beskedlige piraten Philippe och El Diablo och hans kumpaner.

Berättelsen är presenterad som en tillbakablick, där Olivier sitter på polisstationen och i efterhand redogör för händelserna under ett förhör. Genom denna konstruktion har filmskaparen uppnått flera saker. Växlingen mellan polisförhör och äventyrsskildring ger dynamik åt berättelsen eftersom det ständigt påminner oss om det fantastiska med att resa i tid och rum. Att återkoppla till polisförhöret dämpar det hotfulla i äventyret, eftersom vi förstår att Olivier tycks ha klarat sig helskinnad ur historien. Det uppstår även en rad komiska poänger när de oförstående och fantasilösa poliserna ständigt ifrågasätter vad Olivier säger, samtidigt som vi i publiken hela tiden får se hur de märkvärdiga äventyren gick till.

- I en effektivt berättad film används framför allt människors kläder, gester och mimik för att signalera vilka egenskaper som finns hos en person. Hur karaktäriseras spökpiraten Philippe i förhållande till de tre mördarna El Diablo, Cachiporra och Moribundo? Hur tolkar vi de tre skurkarnas ansikten; fyllda av ärr, skägg, smuts och mörka ögonlappar?
- Fundera över vilka situationer i filmen som ni tyckte var särskilt spännande? Diskutera vad det är som gör dessa scener engagerande. Vad är det t.ex. som gör Oliviers och Hélènes besök på klostermuseet spännande? Vad betyder det för oss som tittar att vi vet att El Diablo och hans män iaktar Olivier genom att gömma sig i ett hörn, där de låtsas vara en del av utställningen? Vilken roll spelar musiken för att skapa en kuslig atmosfär?

Piraterna och dess historia

Piraterna var människor som skaffat sig försörjning genom att stjäla och röva på havet. Berättelser om pirater har fascinerat generationer av människor. Även om piratlivet naturligtvis romantiserats i böcker och filmer, så finns det en historisk bakgrund till piratskildringarna.

Pirater har funnits lika länge som människan färdats på haven. Redan i Odyssén omtalas fenicierna som ett av de stora sjöfarande och sjörövande folken före Kristi födelse. En ung Julius Cesar togs år 78 före Kristus som gisslan av sicilianska pirater och våra förfäder vikingarna uppträdde många gånger som sjörövare under sina resor runt om i världen.

De sjörövare som oftast återges i filmer och böcker är de pirater som under 1700-talet härjade i Karibiska havet. Denna del av världen hade alla förutsättningar för piratverksamhet. Nord- och Sydamerika hade nyligen kolonialiserats. I området passerade många fartyg med värdefull last från olika besittningar. Framför allt var det spanjorerna som skeppade hem guld och silver från sina amerikanska kolonier. Med sina lättmanövrerade segelfartyg kunde piraterna lätt segla ikapp och övermanna de tungt lastade handelsfartygen. För piraterna erbjöd den karibiska övärlden skyddande vikar och obebodda öar där de kunde gömma sig och sina byten.

Piratskeppen var försedda med svarta flaggor med korslagda benknotor. Flaggornas uppgift var att skrämja besättningen på de fartyg som skulle anfallas. Helst skulle fartygen ge sig utan motstånd. Blev det strid uppträdde piraterna mycket grymt. De ville bli fruktade – och det lyckades de med.

Sina kläder stal sjörövarna från manskapet på de skepp som de plundrade. En stor del av skeppen var krigsfartyg. Många sjörövare gick därför klädda i en konstig blandning av trasor och olika delar av militära uniformer.

Piraterna organiserade sig relativt demokratiskt. Kaptenen valdes av besättningen och kunde avsättas om man inte var nöjd med honom. Varje sjörövare fick underteckna skeppsackordet, ett kontrakt som bestämde vars och ens del i bytet samt ersättning för skador tillfogade i strid. Det fanns också en vald kvartermästare som ledde och fördelade de praktiska uppgifterna på skeppet och som till vardags hade större makt än kaptenen.

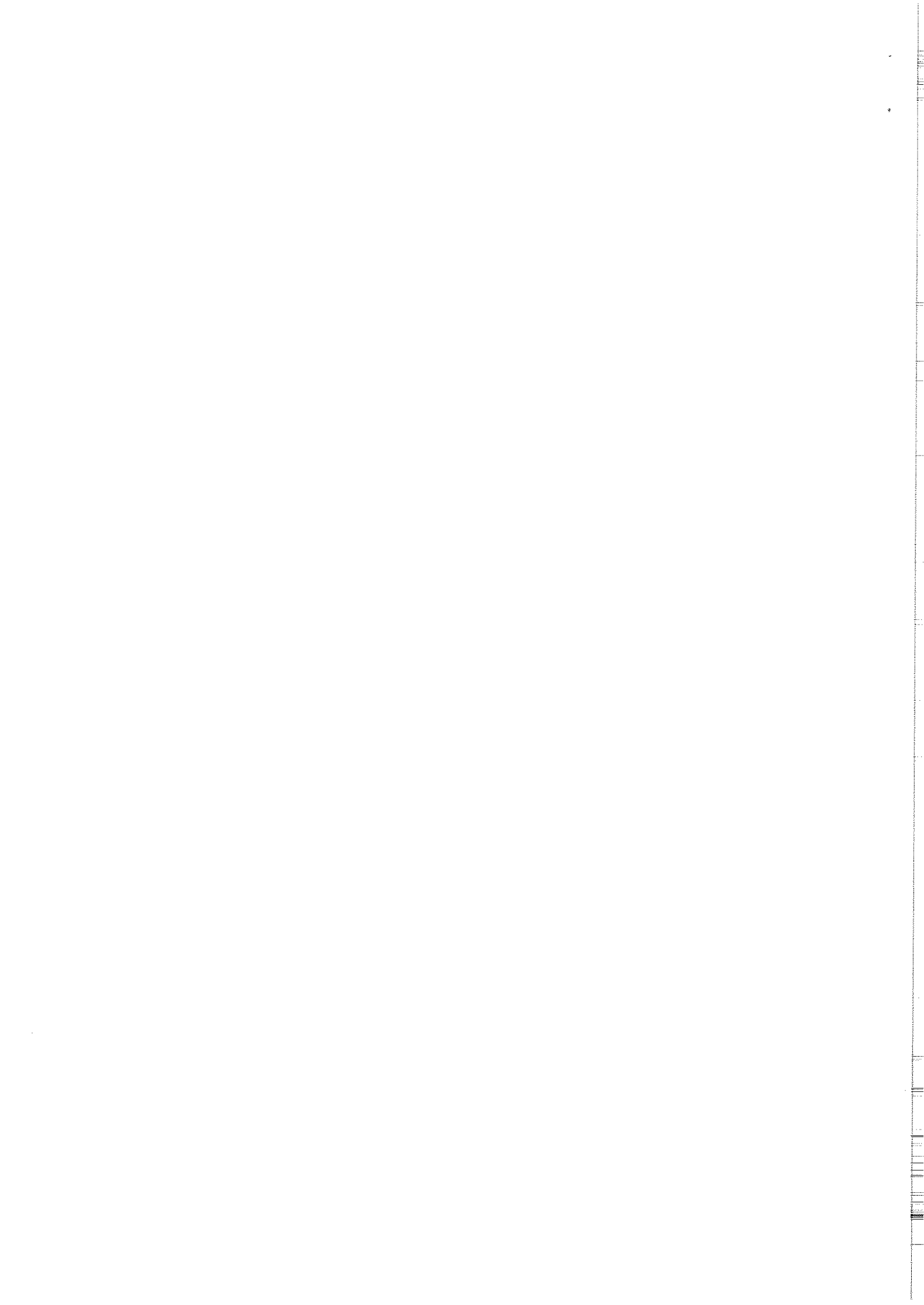
Livet som sjörövare var hårt. Fartygen var ofta små och manskapet hade inga sovplatser utan fick ligga på däck intill kanonerna. Eftersom piraterna sällan kunde anlöpna någon hamn för att proviantera och ta in färskt vatten var man beroende av att röva från andra fartyg. Maten var dålig. Många sjörövare led av skörbjugg, en sjukdom som gjorde dem trötta och magra och

yttrade sig i form av verk i leder, blödningar i huden och tandköttet. I efterhand har man förstått att sjukdomen berodde på svår vitaminbrist.

Under 1800-talet blev samhällslivet i länderna runt Karibiska havet allt mer organiserat. Då drog sig piraterna över Sydatlanten och in i Indiska oceanen. Samtidigt förändras sjöfarten. Ångfartyget hade uppfunnits. Dessa fartyg kunde inte sjörövarna segla ikapp. Att sjörövarna själva skulle skaffa ångfartyg var otänkbart. Då skulle de samtidigt behöva anställa mekaniker och upprätta tekniskt utrustade varv där fartygen kunde repareras.

När det under 1800-talet blev allt svårare att försörja sig som pirat var det många sjörövare som tog värvning i den amerikanska flottan. Andra pirater valde istället att ta del i de sydamerikanska koloniernas frihetskamp.

- Se efter på en karta om ni kan hitta de platser där *Spökpiraten* utspelas. Québec ligger i Kanada. Utmed S:t Lawrence floden växte det fram många handelsstäder under 1600-talet, en av dem heter också Québec. Försök att hitta Karibiska havet och den övärld där piraterna härjade. Kuba och Haiti är namnet på två öar där sjörövarna höll till.

Spökpiraten

Produktionsuppgifter

Produktionsuppgifter

Regi – Roger Cantin

Produktion – Les Films Vision 4 Inc. i samarbete med
l'Office National du Film du Canada, Kanada 1993.

Producent – Claude Bonin

Manus – Roger Cantin

Foto – Michel Caron

Kostym – Francesca Chamberland

Scenografi – Vianney Gauthier

Specialeffekter – Bernard Lajoie, Richard Ostiguy, Meinery Hansen

Klippning – Yves Langlois

Originalmusik – Milan Kymlicka

I rollerna

Philippe de Beauchêne, Spökpiraten – Marc Labrèche

Olivier – Emile Proulx-Cloutier

Claude Petit – Jod Léveillé-Bernard

Benoît Painchaud – Maxime Collin

Hélène Lafleur – Marie-France Monette

Laurent Saint-Pierre – Steve Gendron

Carole Bonin – Jessica Barker

Kapten Monbars – Gabriel Gascon

El Diablo – Raymond Cloutier

El Cachiporra – Claude Desparois

El Moribundo – Rodrique Proteau

Evelyne Monbars – Anette Garant

Tekniska uppgifter

Originaltitel – Matusalem

Speltid – 108 minuter

Längd – 2.956 meter (35 mm)

Bildformat – Vidfilm (1:1,66)

Färgsystem – Färg

Ljudsystem – Dolby Stereo

Censur – Tillåten från 7 år

Dialogspråk – Franska (Quebec-accent)

Översättning – Kristina Larsén

Svensk premiär – 28 oktober 1994

Distribution

Svenska Filminstitutet

Box 27126

102 52 Stockholm

Telefon 08-665 11 00

Telefax 08-661 18 20

Denna filmhandledning är utgiven av Svenska Filminstitutet, Box 27126, 102 52 Stockholm.

Telefon 08-665 11 00. Redaktion: Andreas Hoffsten, Susann Jonsson, Klas Viklund.

Handledningen är fri för kopiering. Ytterligare filmhandledningar översändes mot porto och expeditionsavgift. En förteckning över hittills utgivna filmhandledningar kan rekvireras.